

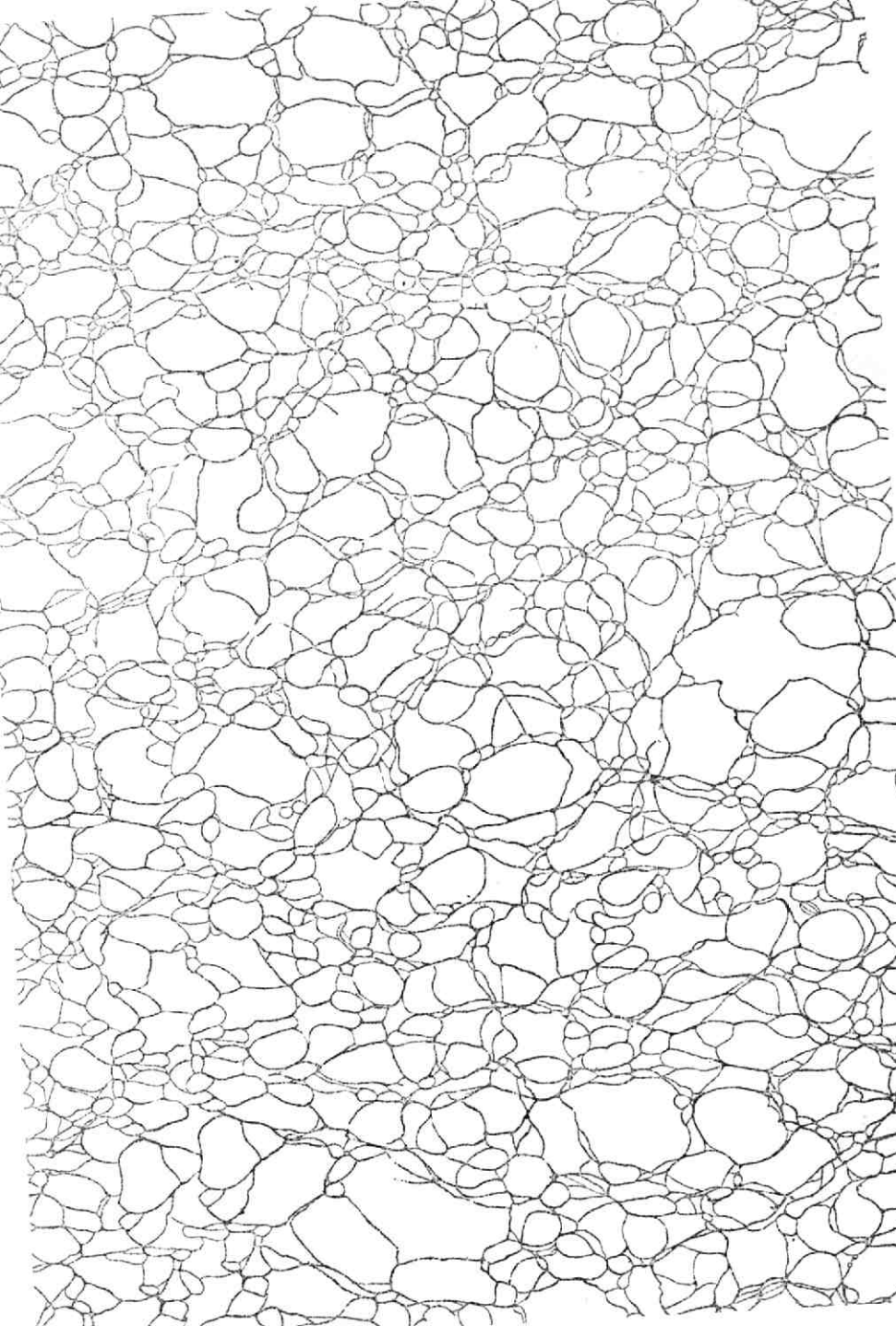
Goddelijke vernieuwing, de bron van ware blijdschap

<https://hdl.handle.net/1874/235767>

Goudeltijde vernieuwing
van ware bijdschap
door J. van Meer N. v. d. m.

BII3

V4

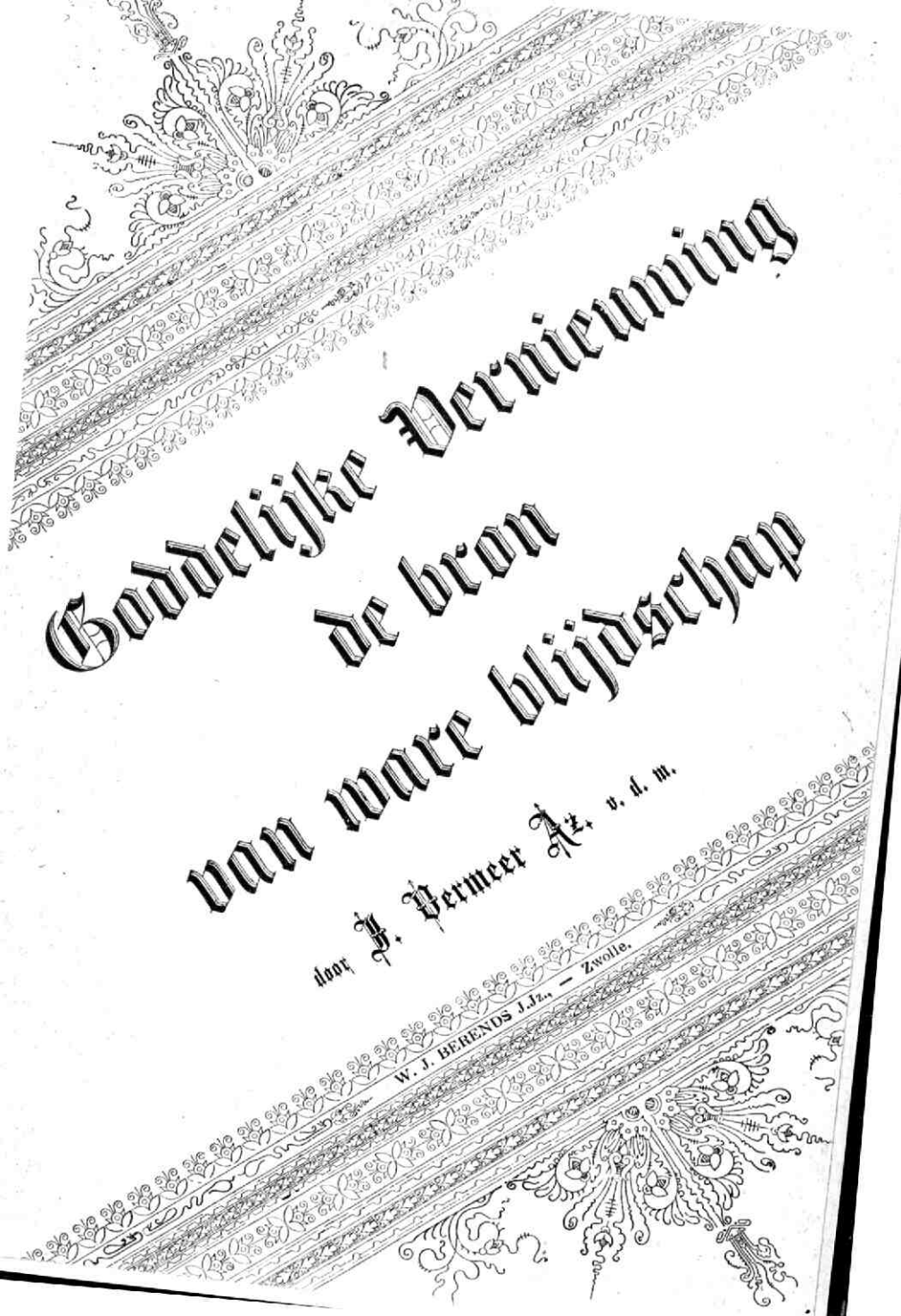
GENG. SUB. No. 352

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2952 930 6

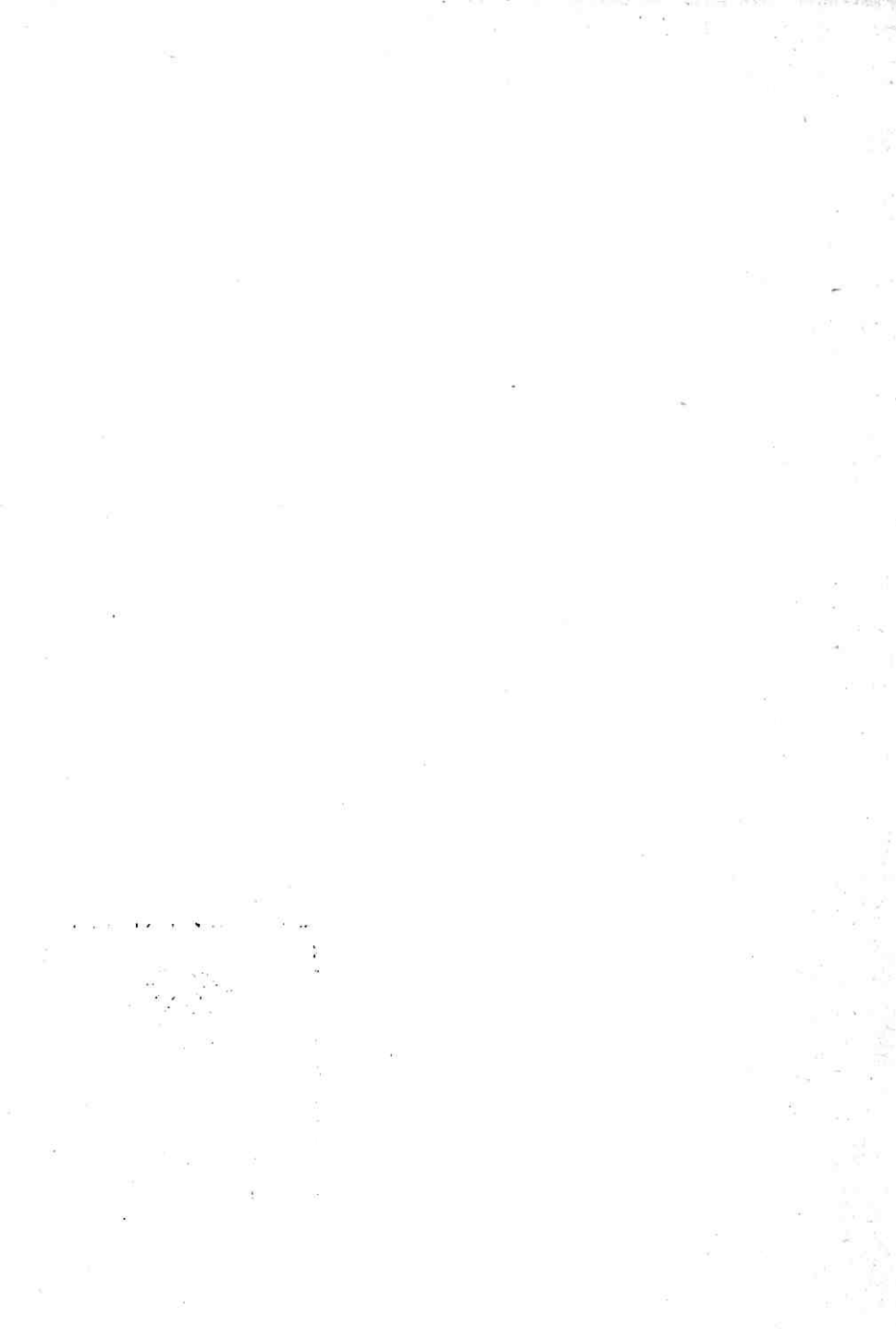
mm 12942

**Goddelijke Vernieuwing
de bron
van ware blijdschap**

door **J. Vermert** A. v. d. M.

W. J. BERENDS J. Z., — Zwolle.

4763.
NAA 108F87

$\frac{3}{3}$
V
4

**GODDELIJKE VERNIEUWING,
DE BRON VAN WARE BLIJDSCHAP.**

TOESPRAAK

TER INWIJDING VAN DE GERESTAUREERDE

Groote- of St. Michaëls Kerk te Zwolle

OP

ZONDAG 30 AUGUSTUS 1896

gehouden door

J. VERMEER A.Z.

V. D. M.

ZWOLLE,
W. J. BERENDS J.J.zn
1896.

S
108F87

1820

1820

Aan het College
van heeren
Kerkvoogden en Notabelen
der Nederduitsch Hervormde Gemeente
te
Zwolle
erkentelijk
gewijd.

Heil den Leren!

Het was geenszins mijn voornemen deze toespraak in het licht te geven. Alleen vereerend verzoek en vriendelijke drang deden er mij toe besluiten. Mogelijk kan zij strekken tot eene kleine, blijvende gedachtenis aan een merkwaardigen dag in de geschiedenis onzer Grootte Kerk.

Het bij de plechtige Inwijding gesproken woord te mogen opdragen aan het college van KERKVOOGDEN en NOTABELEN, acht ik niet enkel eer, maar ook plicht; omdat onze Gemeente de vernieuwing van haar indrukwekkend Bedehuis allermeeft te danken heeft aan de toewijding, werkzaamheid en volharding van dat college, waaraan

de zorg voor de stoffelijke belangen van onzen Openbaren Eeredienst zoo uitnemend is toevertrouwd.

Ik bid van God, dat door Zijne genade, de restauratie onzer Kerk, profetie moge zijn der verlevendigde belangstelling, der vernieuwing des harten en der heiliging des levens, van velen!

J. VERMEER Az.

In den Naam des Vaders, en des Zoons, en des
Heiligen Geestes, Amen.

Eerste Voorzang: PSALM 26 : 8 en 7.

Wat blijdschap smaakt mijn ziel,
Wanneer ik voor U kniel
In 't Huis, dat Gij U hebt gesticht!
Hoe lief heb ik Uw woning,
De tent, o Hemelkoning!
Die G' U ter eer, hebt opgericht.

Daar wordt Uw lof verbreed,
O Oppermajesteit!
Door mij, die U bemin en acht;
Daar zal mijn stem U prijzen,
Voor al de gunstbewijzen,
Voor al de wond'ren Uwer macht.

Lezen: DE WET DES HEEREN,
en PSALM 122.

Genade zij U en Vrede van God den Vader, en van
Jezus Christus den Heere, in de gemeenschap des
Heiligen Geestes,

Waarde en zeer gewenschte Hoorders!

WIJDINGS-GEBED.

Tweede Voorzang: PSALM 100 : 1, 2 en 3.

Juich, aarde! juicht alom den Heer!
Dient God met blijdschap, geeft Hem eer.
Komt, nadert voor zijn aangezicht;
Zingt Hem een vroolijk lofgedicht.

De Heer is God! erkent, dat Hij
Ons heeft gemaakt (en geenszins wij)
Tot schapen, die Hij voedt en weidt,
Een volk, tot Zijnen dienst bereid.

Gaat tot Zijn poorten in met lof,
Met lofzang in Zijn heilig hof,
Looft Hem aldaar met hart en stem
Prijst Zijnen naam; verheerlijkt Hem

TEKST, Johannes 10 : 22^a.

„En het was het feest van de vernieuwing des Tempels.”

Het was *het Feest*, zegt de tekst; we mogen dus veronderstellen dat er *vreugde* heerschte; immers, een Feest is in zijn diepsten grond openbaring, uiting van blijdschap.

De *Blijdschap* is eene dochter des Hemels. Zij daalde op aarde neder in den beginne, „toen de morgensterren te zamen vroolijk zongen, en alle de kinderen Gods juichten.” (1) Zij woonde in de harten van het eerste menschenpaar, „een weinig minder gemaakt dan de Engelen, en met eere en heerlijkheid gekroond.” (2)

Geen wonder, dat de mensch behoefte heeft aan blijdschap. Ieder mensch wil blij zijn. Deze behoefte bleef leven in het menschelijk gemoed, ook nàdat, met de zonde, onrust, droefheid en zelfverwijt hun intocht hadden gedaan in de wereld.

Daarom zoekt de mensch blijdschap langs verschillende wegen; de een, in zijn werkkring; de ander, in zijn gezin; een derde, in hoogheid en eere; een vierde, in het vergaderen van geld en goed; een vijfde, in allerlei uitspan-

ningen; een zesde in de wellusten des vleesches, en zoo verder. Zouden deze de *ware* blijdschap gevonden hebben? In geen en deele! Eene blijdschap, die alleenlijk gegrond is in voorbijgaande en derhalve vergankelijke toestanden, kan nimmer volkomen bevredigen. Zij mist het element van het verheffende, zich naar het *eeuwige* uitstreckende, dat enkel gevonden en genoten wordt als vrucht van de vreeze des Heeren. In Gods heiligende gemeenschap kiemt, uit den vrede des gemoeds, eene heerlijke vreugde. Tot dat vreugdebetoon wordt de schepping opgewekt met het woord: „Gij gansche aarde, juicht den Heere. Dient Hem met blijdschap, komt voor Zijn aanschijn met vroolijk gezang!” (3) *Paulus* roept de geloovigen toe: „Verblijdt u in den Heere allen tijd; wederom zeg ik, verblijdt u!” (4) En, na de laatste krankheid, na den laatsten aanval van droefheid, na den strijd met den laatsten vijand die te niet gedaan wordt, treedt voor het volk van God de belofte in vervulling: „eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen; vroolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen, maar droefenis en zuchting zullen wegvlieden.” (5) Zij zullen vinden „verzadiging van vreugde bij Zijn aangezicht, eeuwiglijk.” (6)

Van die heilige vreugde zijn de Godgewijde feesten op aarde afschaduwing, voorsmaak, profetie.

In onzen Tekst is sprake van een feest, namelijk *van het feest der vernieuwing des Tempels*, of der Tempelwijding, te *Jeruzalem*. Het behoorde tot de kleinere godsdienstige feesten der Joden, eerst na de Babylonische ballingschap ingesteld; en wel door *Judas den Makkabeër*, toen hij den Tempel, die drie jaren lang door *Antiochus*

Epifanes ontheilgd en door afgodsdienst verontreinigd was geweest, herstelde en op nieuw inwijdde, in het jaar 167 vóór de geboorte des Heeren. Dit feest, hetwelk acht dagen duurde, viel in omstreeks onze maand December; vandaar de toevoeging: „*en het was winter.*” Het droeg ook wel den naam van „feest der lichten.” Thans werd dit feest verheerlijkt door de tegenwoordigheid van *Jezus*, die in een der voorhoven wandelde, onder *Salomo's* galerij. Door Hem was, naar *Haggai's* voorzegging: „de heerlijkheid van dit laatste Huis — dezen tweeden Tempel — grooter dan van het eerste.” (7)

Het kan u niet bevreemden dat ik *dit* woord voor uwe aandacht heb opgeslagen. Ook onze opgang naar het Bedehuis is een feestelijke. Sedert geruimen tijd aan den Dienst onttrokken, (8) mogen wij ons wederom onder de hooge gewelven vereenigen; de lofzangen galmen weér door de statige bogen, begeleid door de ruischende tonen van ons heerlijk orgel. (9)

Dank en lof behoort grondtoon te zijn in ons hart jegens den God van ons leven die ons, boven velen, het voorrecht gunt het feest *der vernieuwing van dezen Tempel* te beleven; en ik dank den Heere, dat ik dezen dag mag aanschouwen en het mij, als de oudste uwer dienstdoende Leeraren, is opgedragen uw voorganger te zijn, in dit feestelijk samenzijn. Wordt het mij gegeven naar uw hart te spreken, onder de leiding van den Heiligen Geest; en eene geheiligde feestelijke stemming bij u te wekken of te sterken, wanneer ik, volgens den tekst, „*En het was het feest van de vernieuwing des Tempels*” tot u spreke over:

**Goddelijke vernieuwing, de bron van
ware blijdschap.**

We gaan dit aantonen, door een antwoord te geven op de vragen :

Wie is het die vernieuwt?

Wat wordt vernieuwd?

Welke is van deze vernieuwing de vrucht?

En Gij, gezeten in heerlijkheid aan 's Vaders rechterhand, bekleed met macht om alle dingen *nieuw* te maken: Vernieuw ook onze harten door Uw Geest. Kom op dezen dag des feestes in ons midden, en blijf met Uw genade, o Heiland, ons nabij!

Amen.

I. *Wie is het die vernieuwt?* Zoo vragen wij allereerst.

Vernieuwing is een aangenaam woord; het doet aan iets liefelijks denken, aan herstellen, in beteren staat brengen, met nieuwen glans doen stralen.

Als wij iets dat verouderd en onaanzienlijk was, *hersteld* hebben; als we dat deden met veel inspanning en groote kosten, dan zijn we er trotsch op en toonen het gaarne aan anderen. Zelfs jonge — en ook groote — kinderen, pronken gaarne met hun *nieuw* gewaad.

Toch antwoorden wij op de gestelde vraag: *'t Is God alleen, die waarlijk vernieuwt.*

Ons vernieuwen, ook het beste, bij het Zijne vergelijken, is knutsel- en stukwerk.

Maar Hij, de Almachtige, de Algenoegzame, de Volzalige; Hij, de God der krachten, die alle dingen draagt door het woord Zijner kracht, Hij vernieuwt òòk alle dingen naar den raad Zijns willens.

Aanschouwt de schepping in haar winterkleed, het kleed der ruste; in haar bruidsgewaad, het kleed der weelde: welk een ònuitsprekelijk verschil! Welnu, het is God, bekleed met majesteit en heerlijkheid, „die het gelaat des aardrijks vernieuwt, en het vol doet zijn van Zijne goederen.” (10) „Hij kroont het jaar Zijner goedheid, en Zijne voetstappen druipen van heil.” (11)

Ook in de redelijke, geestelijke wereld is het God die *waarlijk* vernieuwt.

Toen de menschen, van God afgefallen, den sleutel der Godskennis hadden verloren en het donme en stomme Heidendom ten prooi waren geworden: toen heeft Hij, de tijden der onwetendheid overgezien hebbend, Zijnen Zoon gezonden „in gelijkheid des zondigen vleesches, en dat voor de zonde; geboren uit eene vrouw, geworden onder de wet, opdat Hij degenen die onder de wet waren, van den vloek der wet verlossen zou en zij de aanneeming tot kinderen verkrijgen.” (12)

Die *vernieuwing* openbaart zich in de verandering des harten. De Heere heeft gesproken: „Ik zal hun éénerlei harte geven, en zal een *nieuwen* geest in het binnenste van u geven; en Ik zal het steenen harte uit hun vleesch wegnemen, en zal hun een vleeschen hart geven, opdat zij wandelen in Mijne inzettingen, en Mijne rechten bewaren en dezelve doen; en zij zullen Mij tot een volk zijn en Ik zal hun tot een God zijn.” (13)

En die belofte wordt vervuld in de bekeering van elken zondaar, gelijk in die van *Manasse* en *Saulus*. „Geen ding zal bij God onmogelijk zijn.” (14) Hij vermag *alle* dingen.

„O diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijne oordeelen, en onnaspeurlijk Zijne wegen! Want wie heeft den zin des Heeren gekend, of wie is Zijn raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst gegeven, en het zal Hem wedervergouden worden? Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen. **Hem** zij de heerlijkheid in eeuwigheid.” (15)

Ja, 't is God alleen die *waarlijk* vernieuwt! Met eene almachtige en alomtegenwoordige kracht, onderhoudt en regeert Hij als met Zijne hand hemel en aarde, mitsgaders alle dingen die Hij eenmaal schiep, door een rusteloos herbaren en vernieuwen. (16) En dat doet Hij op geheel éénige wijze. In het schoone Boek der Schepping zijn alle schepselen, groote en kleine, gelijk als letteren, die ons de onzienlijke dingen Gods, namelijk Zijne eeuwige kracht en Goddelijkheid, geven te lezen. (17) En niet minder Zijne onveranderlijkheid. Nog heeft de zon haar zelfden gouden gloed, de maan haar eigen zilveren glans, de sterren haar schitterend geflonker, al schenen ze langer dan *zestig* eeuwen. De kleuren en geuren der bloemen zijn niet verminderd, het gezang en gekweel der gevederde boschbewoners is niet verstomd: 't is alles nog even frisch en schoon als in de *eerste* Lente!

Oneindig heerlijker is Gods werk, dan alle menschenwerk. Hij heeft er den stempel Zijner onveranderlijkheid opgedrukt.

Wat van menschenhanden werk overblijft, verteert, vermolmt, vergaat eindelijk. In onze Musea heerscht gewoonlijk eene duffe lucht, maar de werken des Heeren zijn altijd nieuw en frisch. „O Heere, onze Heere, hoe heerlijk is Uw naam op de gansche aarde!” (18)

II. We zijn genaderd tot de tweede vraag: Wat wordt vernieuwd?

Wij zagen, **God** vernieuwt alle dingen. En de **Mensch**? O vergeten wij 't niet „hij is van Gods geslacht!” (19) Al is ons door de zonde de kroon van het hoofd gevallen, al is het kostelijke goud verdonkerd: toch zijn daar gelukkig nog eenige „kleine overblijfselen” van Gods beeld in ons. (20) Wij allen dragen in ons om de heugenis aan een verloren Paradijs, en wij zoeken allen weér naar een paradijs; helaas, meestal naar eigen dwaze zinnelijkheid! totdat de Heiland ons *trekt* en *leert* om in Zijne gemeenschap, door een oprecht geloof in Hem, te zoeken en te vinden paradijs-vrede en vreugde.

De zucht naar het *eeuwige* is in ons harte gelegd, en daarom *vernieuwen* wij ook en *willen* wij vernieuwen.

Van dat eeuwige is de Algenoegzame en Volzalige — wij mogen het met eerbied uitspreken — het *Ideaal*, de *Verpersoonlijking*, voor 't Hem vrezend gemoed.

Jehovah: Ik was, Ik ben, Ik zal zijn! *Jesus Christus* „gisteren en heden dezelfde en in eeuwigheid.” (21)

De Heilige Geest, de eeuwige Geest.

Daarom, al wat Hem door zwakke menschenhanden wordt gewijd, wil de mensch, voor zoover hij zulks vernag, met glans en luister omringen. De *Altaren*, oorspronkelijk van aarde en zoden, werden later vervaardigd van

kostelijk uitgehouwen steenen, of met louter goud overtoegen. De prachtigste gebouwen die de grijze oudheid kende, waren het geen tempelen? Werd de tempel van de godin *Diana* te *Efëze* (22) niet geteld onder de zeven wonderen der oude wereld? (23)

En waren zij, wie het vergund werd de *St. Pieter* te *Rome*, de *St. Paul* te *Londen*, den dom te *Milaan* of te *Keulen*, met eigen oog te aanschouwen, niet opgetogen en onder den machtigen indruk van die statige zuilengangen en hooge gewelven!

Maar, ik denk hier aan een spreekwoord van de oude Grieken: „'t Is niet ieder gegund *Corinthe* te zien!” en daarom acht ik het gelukkig, dat wij ons kunnen verblijden over hetgeen onder ons bereik ligt.

Wat blijde dag dien de Heere ons gemaakt heeft! „Laat ons op denzelfen ons verheugen en verblijd zijn.” (24)

Onze Groote Kerk, òntegenzeggelijk het schoonste, meest indrukwekkende gebouw in onze stad, de roem van *Zwolle*, kunnen wij weér in gebruik nemen.

Op de plek waar in het grijs verleden reeds een kerkje, vermoedelijk van Romaansche bouworde, had gestaan, werd op den 10 Juli van het jaar 1406 de eerste steen gelegd van dezen Tempel, (25) waarvan de bouw, allicht wegens geldgebrek, in 1451 nog niet was voltooid. De kerk behoort tot de hallenkerken, een gewijzigde vorm der Gothische kerken, waarvan de beuken zich naast elkander verheffen tot op gelijke hoogte. Zij werd naar het toenmalig gebruik aan *St. Michaël*, sedert ook de patroon of beschermheilige dezer stad, toegewijd.

Van hare *eerbiedwekkende oudheid* getuigt de grafsteen

uit den jare 1425, zoomede het feit, dat de godzalige *Thomas à Kempis*, op zijn tocht van *Deventer* naar het klooster op den *St. Agnietenberg*, deze kerk bezocht om zijne godsdienstplichten te vervullen. ⁽²⁶⁾

In 1580 kwam de kerk in het bezit der Hervormden. In 1597 werd het Koor door een kunstig gesneden hek van het schip der kerk afgescheiden. Later werd zij verrijkt met den beroemden kansel, waaraan de kunstenaar *Adam Straes* van *Weilburg* in *Nassau* zes jaren heeft gearbeid, van 1617 tot 1622, zooals op de trap van den predikstoel vermeld staat. Eindelijk, in de jaren 1719 tot 1721, werd het prachtig orgel gebouwd, ⁽²⁷⁾ hetwelk — om met onzen hooggeachten stadgenoot *W. A. Elberts* te spreken — „met de beste uit ons vaderland kan wedijveren, en als het grootste sieraad der kerk mag beschouwd worden.” ⁽²⁸⁾

Ook het stof van *beroemde* dooden sluimert hier tot den Morgen der Opstanding. Hier rust, om geen meerderen te noemen, de dichter *Willem Sluiter*, bijgenaamd „De Eybergsche nachtegaal” ⁽²⁹⁾; en de groote schilder *Gerhard ter Borch*, wiens penceel het sluiten van den *Munsterschen Vrede* vereeuwigde. ⁽³⁰⁾

Na de tweede helft der vorige eeuw, schijnt men weinig meer gedaan te hebben, niet alleen voor de verfraaiing, maar zelfs voor het noodig onderhoud. Waarschijnlijk waren de geweldige troebelen van dien veel bewogen tijd daarvan de groote oorzaak. Hoe het zij: het indrukwekkend gebouw kwam in verval. Deszelfs schoon begon te tanen. Het kunstig snijwerk *sprak* niet meer, overdekt als het was met eene afschuwelijke dikke verf-

laag. Toen het nieuwe licht werd ingevoerd, ⁽³¹⁾ moesten de prachtige koperen kronen — weemoedige herinnering voor de oude Zwollenaren! — worden opgeruimd. In één woord: men moest er zich over bedroeven, als een vreemdeling naar de van ouds beroemde kerk kwam zien, dat het gebouw er zóó vervallen en ònooglijk uitzag. En waar men van tijd tot tijd schoone *wereldsche* gebouwen zag verrijzen, rees meermalen de verzuchting van koning *David*, terwijl de *Arke Gods* in eene tent bewaard werd, voor onzen geest: „Zie, ik woon in een cederen huis, maar de Ark des Verbonds des Heeren onder gordijnen.” ⁽³²⁾

Maar in deze ure mogen wij dankbaar getuigen: de Heere heeft het voorzien. God werkt door middelen en wegen; Hij neigt de harten en maakt ze gewillig om Zijn raad te dienen; daar geschiedt geen ding bij geval. En zij die bestemd zijn om een Gode welgevallig werk, Hem ter eer en duizenden tot nut en stichting ten uitvoer te brengen en gelukkig te voltooien, hebben aanspraak op onzen dank. Is 't dan wonder, dat de gemeente, nà allereerst Gode haar dankoffer gewijd te hebben, ook dankbaar opziet tot de mannen aan wie de behartiging der belangen van haar *Openbaren Eeredienst* is opgedragen: *het College van Kerkvoogden en Notabelen.* ⁽³³⁾

Want, voor zulk een omvangrijk werk als de vernieuwing van dit Bedehuis, werd niet enkel een goede wil, maar ook *hart* voor de zaak, veel en wijs overleg en 't zich getroosten van zorg en moeite, vereischt. En in dat alles hebt ge u beijverd, *Kerkvoogden en Notabelen!* om onze Gemeente te dienen met de beste gaven van verstand en hart. Daarvoor danken wij u, gelijk ook de *Hooge*

Regeering, die door Haar financieelen steun de uitvoering van het grootsche werk door u ondernomen, mogelijk maakte; gelijk ook de edele *bekende en onbekende Gevers*, die hunne schatten openden ten bate van Gods Huis. ⁽³⁴⁾ Er is voor zulke treffelijke zaken een *Hoofd* noodig, waarvan bezieling en bestuur beiden, harmonisch vereenigd, uitgaan. Zulk een *Hoofd* mag het College van Kerkvoogden en Notabelen bezitten in zijn edelen *Voorzitter*. Daarom U bovenal dank en hulde gebracht, Heer *Van Aerssen!* voor wien deze dag een der schoonste Uws levens is. U komt de eere toe der aanstichting tot dit grootsche werk, waaraan Ge U gegeven hebt met volkomen toewijding en met veel opoffering van tijd en rust. We weten het: Ge hadt in Uwe betrekking als President-Kerkvoogd, *de vernieuwing onzer Grootte Kerk*, U zelf tot eene levenstaak gesteld. En ondanks bezwaren en moeielijkheden van velerlei aard: Ge hebt met trouwe volharding de begonnen taak voortgezet, doorgezet, ten einde gebracht!

Sedert 1882 ging er bijna geen dag voorbij, waarop Ge uwe schreden niet gericht hebt naar deze Kerk, om door bestuur, met raad en daad, de werkzaamheden te leiden en te steunen. Bij onzer aller dank, inzonderheid dien van den eerwaarden *Algemeenen Kerkeraad*, ⁽³⁵⁾ mag ik U, mede uit zijn naam, geluk wenschen, dat de God uws levens U het voorrecht schenkt dezen dag te beleven. Persoonlijk voeg ik er den wensch aan toe, dat er een **Gedenksteen** binnen de muren dezer kerk geplaatst worde, ter blijvende herinnering aan de groote restauratie en waarop **Uw** naam voor het nageslacht worde vereeuwigd, als de Man aan wien de Hervormde Gemeente zóóveel te danken heeft.

Heer **Van Aerssen!** God Almachtig zegene U voor tijd en eeuwigheid; dat is onze vurige bede.

't Is in zekeren zin voor een Feestredenaar moeielijk om *Namen* te noemen; hij loopt zoo licht gevaar een enkele te vergeten.

Toch mag ik niet verzuimen bij eene gelegenheid als deze openlijk een woord van hulde en dank te wijden aan de Heeren Jhr. mr. *Victor de Stuers*, Rijks-adviseur; dr. *P. J. H. Cuypers* en *L. C. Hezenmans*, beiden van rijkswege met het toezicht op de werkzaamheden belast; aan de leden der commissie voor de restauratie: de heer mr. *Van Aerssen*, van wege Kerkvoogden, de heer *J. H. Schellwald*, van wege notabelen, en de heer mr. *J. H. Geertsema*, toen Commissaris des Konings in Overijssel; aan de leden van de Tweede Kamer: *A. baron van Dedem*, dr. *H. J. A. M. Schaepman* en mr. *A. F. Vos de Wael*; deze allen hebben, een iegelijk in zijn ambt, geijverd voor de restauratie en haar òòk door hun krachtigen steun, mogelijk gemaakt. Die dank geldt mede den heer *F. C. Koch* als bouwmeester, den heer *W. Volkers* als werkmeester, de heeren *van der Linde*, *Wissink*, *Hardon*, *Dol* en *Voskuil* als schilders, voor hun uitnemend opzicht over- en de bijzondere zorg voor den arbeid. Het is opmerkelijk, dat bij het ontzachtlijk en vervaarlijk *steigerwerk*, noodzakelijk om de hoogste gewelven te bereiken, geen enkel betreuwenswaardig onheil is voorgevallen, dank zij, naast God, de omzichtigheid en bekwaamheid van de heeren *Koch* en *Volkers*.

Ook U, *Ambachtlieden!* die gedurende korten of langen tijd in deze Kerk gearbeid hebt, zij dank toegebracht voor uw noeste vlijt, uw trouwen arbeid en betoonde be-

kwaamheid. Ge hebt Gods Huis helpen bouwen: wij bidden u toe, u *allen* die aan de *vernieuwing* van dit Bedehuis hebt geholpen, dat ge eens door genade eene plaats moogt vinden in des Heeren hemelsch Huis, in het „*Jeruzalem* dat boven is, dat vrij is, hetwelk is onzer aller Moeder.” (36)

Wat zal 't heerlijk zijn **Hem** dáár te prijzen met een *nieuw* Lied! Maar wij mogen ook *hier* zijn lof zingen.

TUSSCHENZANG.

GEZANG 4 : 1 en 7.

De Heer is God, en niemand meer;
 Verheerlijkt Hem, gij vromen!
 Wie is, als aller schepslen Heer,
 Zoo heerlijk, zoo volkomen?
 De Heer is groot, Zijn naam is groot,
 De luister Zijner deugden groot,
 Oneindig groot Zijn Wezen.
 Gij zijt rechtvaardig, heilig, goed,
 Bij reinen wilt Gij wonen;
 Hem, die Uw wil met vreugde doet,
 Zult G' ook met vreugde kronen;
 Gij hebt d' onsterfelijkheid alleen,
 Hoogst zalig zijt G' in eeuwigheên,
 O rijke Bron van vreugde!

III. Goddelijke vernieuwing, de bron van ware blijdschap!

We vragen ten laatste: Welke is van deze vernieuwing de vrucht? En het antwoord luidt: **ware blijdschap**.

Zoolang ons hart in het aardsche, het wereldsche, dat is, in zingenot, uitsluitend zijn steun en troost zoekt,

missen wij den waren *vrede* en daarmee de *ware* blijdschap.

Ons *hart* moet vernieuwd worden. *Jesus* zegt: „Tenzij iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien.” (37)

Wij zijn vleeschelijk onder de zonde vercocht; van nature zijn wij onbekwaam tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad. Zoo als wij *zijn* in onze onverschilligheid, zelfgenoegzaamheid, hoovaardij en eigengerechtigheid, kunnen wij den hemel niet beërven. We moeten veranderd, wedergeboren, bekeerd worden. We moeten onze ellende leeren kennen; tot *Christus* de toevlucht nemen en door den Geest ons laten leiden, zullen we behouden worden. Ik wenschte wèl dat de vernieuwing onzer kerk, u nadrukkelijk bepaalde bij het tot zaligheid ònmisbare vernieuwingswerk des *harten*, door des Heeren Geest. Dat het u drong tot de vurige bede: „scep mij een rein harte, o God! en vernieuw in het binnenste van mij een vasten geest.” (38) Ja, „zoekt den Heere terwijl Hij te vinden is, roept Hem aan terwijl Hij nabij is. De goddelooze verlate zijn weg, en de ongerechtige man zijne gedachten; en hij bekeere zich tot den Heere, zoo zal Hij zich zijner ontfermen, en tot onzen God, want Hij vergeeft menigvuldiglijk.” (39) En wordt iemand uwer door den Heiligen Geest aanvankelijk overtuigd van zonde, gerechtigheid en oordeel; komt, bij het klaar gezicht van uw verloren staat, de klacht over uwe lippen: „Ik, ellendig mensch! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezès doods?” (40) Wanhoop niet, laat den moed niet zinken! Wat bij de menschen ònmogelijk is, is mogelijk bij God.

„Wordt dan vernieuwd in den geest uws gemoeds, en

doet aan *den nieuwen mensch*, die naar God geschapen is, in ware rechtvaardigheid en heiligheid." (11) En waar deze groote barmhartigheid begonnen is aan u betoond te worden, vergeet de les niet: „Laat ons afleggen allen last, en de zonde, die ons lichtelijk omringt, en laat ons met lijdzaamheid loopen de loopbaan, die ons voorgesteld is." (12) Of, zoo wij afdwaalden, laat ons wederkeeren; zoo wij vielen, laat ons weér opstaan, in Gods kracht, met *David's* gebed in de ziel: „Verwerp mij niet van Uw aangezicht, en neem Uwen Heiligen Geest niet van mij. Geef mij weder de vreugde Uws heils; en de vrijmoedige geest ondersteune mij." (13)

De vreugde Uws heils! Zij is de *ware* blijdschap; en haar éénige bron: dat we vernieuwd zijn geworden *van harte*; dat we niet langer zijn kinderen des toorns, maar *kinderen Gods*, wedergeboren tot eene levende hope!

Dan, ook voor **ons** de Koninklijke belofte: „In *blijdschap* zult gijlieden uittrekken, en met vrede voortgeleid worden: de bergen en heuvelen zullen geschal maken *met vroolijk gezang* voor uw aangezicht, en alle boomen des velds zullen de handen samenklappen. Voor een doorn zal een denneboom opgaan, voor eene distel zal een mirteboom opgaan; en het zal den Heere wezen tot een naam, tot een eeuwig teeken dat niet uitgeroeid zal worden." (14)

Die den Heere verwachten, zullen de kracht vernieuwen.

Laat mij toe dezen raad te geven, vooral aan U *jongeren* in ons midden. Allicht zult gij aan de plechtigheid van dezen dag nog menigmaal denken, en, indien het u gegeven zij, oud te worden en onze plaatsen in te nemen,

dan zult ge aan uwe kinderen vertellen, wanneer en door wien de vernieuwde kerk werd ingewijd. Ik bid u: leg een vouwtje of een bladwijzer in uw Bijbel bij den tekst: *Johannes 10 vers 22*; dan zal het u indachtig gemaakt worden, hoe, zóóveel jaren geleden, de leeraar u aangezegd heeft „dat ons hart moet *vernieuwd* worden” en u vermaand „tot boete en bekeering;” maar dan zal diezelfde Tekst voor u een *proefsteen* zijn, waaraan ge kunt weten: of gij een *kind van God* geworden zijt, dan wel, een *ongeloovige* gebleven. Ziet, ik heb het u gezegd! God geve, dat het Evangelie u zij of worde eene reuk des levens ten leven!

En voorts, de Gemeente toone door *blijvende belangstelling* in onze openbare godsdienstoefeningen, dat het haar niet te doen is om hout en steen, maar om de prediking van de leer der waarheid die naar de godzaligheid is. Laat het niet gezegd kunnen worden: dat er méér *houten banken* dan *heilbegeerige hoorders* in de kerk zijn.

Wij beleven een tijd die eigenaardige moeielijkheden biedt aan zwakken in het geloof; een tijd van twijfel wekkende critiek, van veler geleerde tegenspraak tegen de oude Heilswaarheid, van allerlei inzetten die geboden van menschen zijn en de zaligheid willen verzekeren aan hen die ze onderhouden: maar „ziet toe, dat niemand u als een roof vervoere door de filosofie, en ijdele verleiding, naar de overlevering der menschen, naar de eerste beginselen der wereld, en niet naar Christus: want in **Hem** woont al de volheid der Godheid lichamelijk.” (15)

En is er voor ons kortzichtig verstand veel òndoorgrondelijk en ònbegrijpelijk: wij moeten leeren „alle gedachten

gevangen te leiden tot de gehoorzaamheid van Christus." (16)
 Vergeten we nimmer: „De verborgene dingen zijn voor den Heere onzen God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en voor onze kinderen tot in eeuwigheid." (17)

De dienst des Heeren worde ons steeds meer een liefdedienst, tot verlichting van ons verstand, tot vernieuwing van ons hart, tot heiliging van onzen wil, tot *vreugde* van ons leven. Met den Psalmdichter, zij of worde het de taal onzer aller harten: „Ik verblijde mij in degenen die tot mij zeggen: Wij zullen in het huis des Heeren gaan. Om mijner broederen en mijner vrienden wil zal ik nu spreken: Vrede zij in u! Om des Huizes des Heeren onzes Gods wille, zal ik het goede voor u zoeken." (18) En worde de belofte, eenmaal aan den profeet *Haggai* voor den tweeden Tempel gegeven, ook aan ons Bedehuis bevestigd: „In deze plaats zal Ik **vrede** geven, spreekt de Heere der Heirscharen." (19)

Wij wijden, gunstrijk Opperheer!

Aan Uwen dienst, tot Uwe eer,

Den thans vernieuwden Tempel.

Wij kwamen met een blij gemoed;

En roemend: onze God is goed!

Betraden wij zijn drempel.

De tand des tijds die immer knaagt,

De storm die door het luchtruim jaagt

De gloed der zonnestrallen

Verteerden 't oude Bedehuis,

Vervulden het met stof en gruis,

Zijn glorie scheen te dalen.

Zoo stond het in een slecht gewaad,
(*De vorm* alléén het schoon verraadt!)

Als klagend der gemeente:

„Waar is uw liefde voor Gods huis?
„Onthef mij van dit smaad'lijk kruis,
„En schraag 't verweerd gesteente.”

Gelukkig niet vergeefs geklaagd!
Straks werd om steun en hulp gevraagd,
Het licht kwam zachtkens rijzen;
Het groot VERNIEUWINGSWERK begon
Dat, naar het vorderde en won,
Een ieder wel moest prijzen.

En — hebben wij ook lang gewacht —
Nu is het grootsche werk volbracht,
Wij mogen weér vergâren
In d' eigen Kerk, wier nieuw gewaad
Haar sierlijk tooit en jeugdig staat,
Trots al den last der jaren. (⁵⁰)

Dies zijn wij dankbaar en verblijd;
De Kerk op nieuw aan God gewijd
Met lofzang en gebeden,
Zij trekke en lokke vriend'lijk aan,
Opdat er vlijtig henegaan,
Wie 's Heeren Naam beleden.

Gedurig rijze ons gebed
Tot Hem die op de smeekstem let,
En 't hoogste goed wil geven;

Wij vragen: zegen Heer het woord,
 Hier in Uw Heiligdom gehoord,
 't Zij ons een reuk ten leven.

Verlicht Uw knechten door Uw Geest,
 Opdat zij trouw en onbevreesd
 Uw *Heilig Woord* verkonden;
 En leg een psalm, een bede, een lied,
 Waar Gij de schare voor U ziet,
 In aller hart en monden.

Wil door het Woord ons hier gebracht
 Verbreken staâg der zonde-macht,
 Zoodat we U dankbaar eeren;
 En stel dit *BETHEL* tot een licht
 Waarvoor het ziele-duister zwicht:
 Blijf, Heiland! ons regeeren.

Bewaar dit Huis door Uw genâ,
 Uw Vader-oog zij vroeg en spâ
 Ten goede steeds ontsloten;
 En zij het veler harte-taal:
 „Uw liefdedienst — wie haar ook smaal' —
 „Heeft mij nog nooit verdrotten.”

Geslachten komen en vergaan,
 Geen tempel blijft hier eeuwig staan,
 Dit *nieuw* zal weêr *verouden*.
 Geen nood: de Kerk is 't *Ideaal*
 Voor ons, van 's Hemels reine zaal,
 Van 't eeuwig bruiloft houden!

Gemeente, bidt! gemeente, waakt!

Opdat, als de' ure eens genaakt,

De Kerk u gaat onzinken:

Gij dan, die JEZUS recht bemint,

Uw plaats in 't Vaderhuis hervindt,

Waar de' eerekronen blinken.

Dáár voelt ons hart de ware vreugd,

Dáár vinden wij een eeuw'ge jeugd,

Waarnaar wij hunk'rend smachten;

Wij staam'len: 't is *te groot* een deel!

Toch — voor UW trouwe niet te veel,

Wij *blijven* het verwachten! AMEN.

DANKZEGGING.

NAZANG.

PSALM 118 : 10.

Dit is, dit is de poort des HEEREN;

Daar zal 't rechtvaardig volk door treén,

Om hunnen God ootmoedig t' eeren,

Voor 't smaken Zijner zaligheén.

Ik zal Uw naam en goedheid prijzen:

Gij hebt gehoord: Gij zijt mijn geest,

Door Uw ontelbre gunstbewijzen,

Tot hulp, en heil, en vreugd geweest!

De HEERE zegene u en behoede u!

De HEERE doe Zijn aangezicht over u

lichten en zij u genadig!

De HEERE verheffe Zijn aangezicht over u

en geve u vrede! AMEN!

AANTEKENINGEN.

1. Job 38 : 7.
2. Psalm 8 : 6.
3. Psalm 100 : 1 en 2.
4. Filippensen 4 : 4.
5. Jesaja 35 : 10 en 51 : 11.
6. Psalm 16 : 11.
7. Haggai 2 : 10.
8. Namelijk sedert Pinksteren 1895. Dus 15 maanden. De laatste dienst, vóór de sluiting der kerk, is gehouden Maandag 3 Juni 1895, tweeden Pinksterdag, des voormiddags door Ds. Kamp.
9. Naar aanleiding van het 175-jarig bestaan van het Orgel, heeft de heer J. C. van Apeldoorn, organist der Groote Kerk, geschreven en in 't licht gegeven, de geschiedenis van dit Orgel, waarbij de officieele bronnen, aanwezig in het Archief der gemeente *Zwolle*, zijn geraadpleegd. Twee schoone platen versieren het boekje, gedrukt bij de Erven J. J. Tijl.
10. Psalm 104 : 30 en 24.
11. Psalm 65 : 12.
12. Romeinen 8 : 3 en Galaten 4 : 4 en 5.
13. Ezechiël 11 : 19 en 20.
14. Lucas 1 : 37.
15. Romeinen 11 : 33 — 36.
16. Vergelijk Catechismus, Zondag 10, vr. 27.
17. Zie de Nederlandsche Geloofsbelijdenis, Artikel 2.
18. Psalm 8 : 2.
19. Handelingen 17 : 28 en 29.

20. Zie de Nederlandsche Geloofsbelijdenis, Artikel 14.
21. Hebreë'n 13 : 8.
22. Handelingen 19.
23. Deze waren :
- a. De Pyramiden van Egypte.
 - b. De tempel, muren en hangende tuinen van Babel.
 - c. Phidia's beeld van Jupiter Olympus.
 - d. De tempel van Diana te Eféze.
 - e. Het mausoleum te Halicarnassus.
 - f. De pharos te Alexandrië.
 - g. De colossus van Rhodus.
24. Psalm 118 : 24.
25. Mille quater C sex annis Julii quoque deno, Fit templi Swollis primum fundatio terris.
26. Thomas à Kempis, geboren in 1380 te Kempen bij Keulen; overleden 25 Juli 1471, als onderprior van het klooster op den St. Agnietenberg bij Zwolle, oud 91 jaren.
27. Met den bouw werd begonnen in de maand April van het jaar 1719, en in September 1721, werd het afgeleverd; den 8sten viel het omhulsel en den 21sten was het geheel voltooid. Zie, Het Orgel in de Grootte- of St. Michiels-Kerk te Zwolle, door J. C. van Apeldoorn.
28. Zie, W. A. *Elberts*, Historische Wandelingen in en om Zwolle. Blz. 52 en 53.
29. *Willem Sluiter*, predikant te Eybergen, vluchtte in 1672 voor de Munstersche krijgsbenden, en nam in den aanvang des volgenden jaars een beroep naar *Rouveen* aan, doch overleed reeds in December 1673 ten huize van zijn zwager Hidding te Zwolle. Zijne gedichten waren zeer geliefd, inzonderheid zijn „Buyten eensaem huys- somer- en winterleven. Aenwijsende, hoe men op een slechte en eensame plaets, buyten op 't Lant verge-noegt mag leven, meer dan in 't gewoel van groote aansienlijke Steden; onder het motto: „Credi mihi, bene qui latuit, bene vixit.” 's Mans gedichten zijn herhaaldelijk uitgegeven. Voor mij ligt een *zevende druk*, uitgegeven in 1767.
30. *Gerhard ter Borch* overleed te *Deventer* den 8 December 1681, maar is in het familiegraf te Zwolle in de Grootte Kerk begraven. De grafsteen, waarvan het Nummer is 339,

is nu rechtstandig in den muur, aan de zijde van het koorhek gemetseld.

31. Het gaslicht.

32. 1 Kronieken 16 : 1 en 17 : 1.

33. Het College van *Kerkvoogden* bestaat thans uit de heeren: mr. W. F. E. Baron van Aerssen Beijeren van Voshol, president; mr. O. F. Greven, secretaris; mr. D. van Laer, A. E. Buisman, mr. C. F. Kaempff, mr. P. C. A. Sichterman, P. de Kiewit, H. J. Snel en J. de Goeijen.

Notabelen zijn de heeren: J. H. Schellwald, president; D. J. R. Jordens, secretaris; W. J. H. Damman, G. H. Petten, R. Wind, D. H. Verhaaf, A. C. van Oorschot, mr. I. de Greve, W. H. Wicherlink, mr. W. D. Coninck Liefsting, W. van Aaldereen, E. Cats Wor, F. H. Ampt, O. de Leeuw, J. H. Stülen en G. A. J. Voetelink.

Kerkelijk Ontvanger, de heer H. van Enter, Cz.

Organist van de Groote Kerk, de heer J. C. van Apeldoorn.

Koster van de Groote Kerk, de heer H. Maas, Hz.

Het College van *Collectanten* bestaat thans uit de heeren: H. H. Kok, Bz. president; A. J. Kolkman, D.Jz. secretaris; A. H. Kuilaart, C. Hogenkamp, W. L. ten Voorde, J. van Schreven, T. Thijssen, Joh. van Eijsselseijjn, M. van Diffelen en C. Bloemink.

34. Reeds vroeger werd aan de Ned. Herv. gemeente een zilveren Doopvont met Offerschaal geschonken door den heer en mevrouw *J. van der Voort-Wor*, hetwelk bij den voormiddagdienst in de Broerenkerk van Zondag 11 December 1892, voor het eerst in gebruik genomen is.

Voor de restauratie van de Groote Kerk zijn herhaaldelijk belangrijke *schenkingen in geld* ingekomen, terwijl de fraaie *eikenhouten banken* in het ruim der Kerk, ter vervanging van de oude stoelen, het kostbaar geschenk zijn van een lid der gemeente, die onbekend wenscht te blijven.

35. De *Algemeene Kerkeraad* is thans samengesteld als volgt: *Predikanten*: J. Vermeer, Az. (9 Aug. 1868), Dr. I. van den Bergh (27 Nov. 1881), A. W. van Wijk (19 Sept. 1886), A. F. Kamp (8 Mei 1892), A. de Haan (9 Sept. 1894) en N. Jolles (25 Aug. 1895).

Ouderlingen: F. H. Ampt, O. de Leeuw, D. J. R. Jordens, T. N. van der Stok, A. van Wegel, J. Buijsman, J. R. Meesters, H. van Enter, Cz., Dr. J. H. Gunning, Wz., K. van 't Ende, G. W. Frijling en J. Glaser.

Diakenen: H. J. Dannenberg van Dijk, B. Dalenoord, H. J. Bonke, Herman J. van Enter, H. J. Jansen, Johs. Kolkman, D.Jz., G. B. van der Linde, G. H. A. Louman, H. Pauw, J. de Vries, Hz., mr. L. J. Rietberg, en W. C. Tobias.

Thesaurier-Boekhouder: Johs. F. C. Wolff.

Bode: B. Kok.

36. Galaten 4 : 26.

37. Johannes 3 : 3.

38. Psalm 51 : 12.

39. Jesaja 55 : 6 en 7.

40. Romeinen 7 : 24.

41. Efeze 4 : 23 en 24.

42. Hebreë'n 12 : 1.

43. Psalm 51 : 13 en 14.

44. Jesaja 55 : 12 en 13.

45. Colossensen 2 : 8 en 9.

46. 2 Korinthe 10 : 5.

47. Deuteronomium 29 : 29.

48. Psalm 122 : 1, 8 en 9.

49. Haggai 2 : 10.

50. Over 10 jaren, in 1906, zullen er **vijf eeuwen** verlopen zijn sedert de eerste steenlegging van de Kerk. In het aanstaande jaar 1897, heeft het *Koorhek* **drie eeuwen** gestaan.
